

EHDOTUS VALTIONEUVOSTON ASETUKSEKSI PILAANTUNEIDEN ALUEIDEN PUHDISTAMISEN TUKEMISESTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN MUUTTAMISESTA

1 Ehdotuksen pääasiallinen sisältö

Valtioneuvoston asetusta ehdotetaan muutettavaksi siten, että siihen sisällytettäisiin pilaantuneen alueen pilaantuneisuuden selvittämisen ja puhdistamisen järjestämisestä koskevaa sääntelyä. 1 §:ää muutettaisiin niin, että soveltamisalaan lisättäisiin valtionavustuksen lisäksi selvittämisen ja puhdistamisen järjestäminen. Lisäksi valtioneuvoston asetukseen lisättäisiin uusi 4 a §. Pykälässä säädettäisiin alueen pilaantuneisuuden selvittämisen ja alueen puhdistamisen järjestämisen kustannusten jakamisesta. Jos järjestämisen kustannukset jaettaisiin pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annetun 12 §:n mukaisesti, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen osuus olisi enintään 50 prosenttia alueen pilaantuneisuuden selvittämisen avustuskelpoisista kustannuksista ja enintään 40 prosenttia alueen puhdistamisen avustuskelpoisista kustannuksista.

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 8.5.2024.

2 Asian tausta ja asetuksenantovaltuudet

Laki pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annetun lain 12 §:n muuttamisesta (179/2024) tuli voimaan 1.5.2024. Pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annettuun lakiin (246/2019, jäljempänä tukilaki) tehtyjä muutoksia vastaavat muutokset tehtäisiin pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annettuun valtioneuvoston asetukseen. Tukilaissa säädetään Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen vastuulle kuuluvan pilaantuneiden alueiden pilaantuneisuuden selvittämisen ja puhdistamisen järjestämistä koskevan tehtävän kustannusten jakamisesta. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus osallistuu alueen pilaantuneisuuden selvittämisen ja puhdistamisen kustannuksiin. Se vastaa kustannuksista kokonaan, jos se on välttämätöntä yleisen ympäristöedun kannalta taikka jos pilaantuneisuudesta aiheutuu tai uhkaa aiheutua erityisen vakavaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai yksilön asuinympäristölle. Tukilain muutoksen tavoitteena oli parantaa pilaantuneiden alueiden pilaantuneisuuden selvittämisen ja puhdistamisen järjestämiseen osoitetun valtion määrärahan vaikuttavuutta siten, että järjestämistehtävän piiriin saataisiin aiempaa enemmän ja merkityksellisempiä kohteita. Valtioneuvoston asetuksessa säädettäisiin kustannusosuuksista.

Valtioneuvoston asetuksen 1 § perustuisi valtionavustuksen osalta tukilain 5 §:n 3 momenttiin. Tukilain 5 §:n 3 momentin mukaan valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä Euroopan unionin valtioneuvoston asetuksen mukaisen valtionavustuksen myöntämisestä, maksamisesta ja käytöstä. Tukilain 5 §:ään ei ole tehty muutoksia. Valtioneuvoston asetuksen 1 §:n muutos perustuisi pilaantuneisuuden selvittämisen ja puhdistamisen järjestämisen osalta tukilain 12 §:n 4 momenttiin. Tukilain muutoksessa 12 §:ään lisättiin uusi kolmas momentti, jonka mukaan Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus osallistuu alueen

pilaantuneisuuden selvittämisen ja puhdistamisen järjestämisen kustannuksiin sopimuksen nojalla. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa kustannuksista kokonaan, jos se olisi välttämätöntä yleisen ympäristöedun kannalta taikka pilaantuneisuudesta aiheutuisi tai uhkaisi aiheutua erityisen vakavaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai yksilön asuinympäristölle. Tukilain 12 §:n 4 momentin asetuksenantovaltuuteen lisättiin vastaavasti asetuksenantovaltuus, jonka mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä kustannusten jakamisesta. Valtioneuvoston asetukseen lisättäisiin 4 a §, jossa säädettäisiin kustannusten jako-osuuksista.

3 Asian valmistelu

Valtioneuvoston asetus on valmisteltu virkatyönä ympäristöministeriössä yhteistyössä Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kanssa. Asetus on ollut lausuntokierroksella 28.6.-18.8.2023 yhdessä tukilain muuttamista koskevan lakiehdotuksen kanssa.

Asetusehdotus on ollut tarkastettavana oikeusministeriön laintarkastusyksikössä ja siihen on tehty muutoksia tarkastuksen perusteella.

4 Nykytila ja keskeiset ehdotukset

Voimassa olevassa valtioneuvoston asetuksessa ei ole Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen järjestämistehtävää koskevaa sääntelyä, vaan asetus on koskenut ainoastaan valtionavustusta. Asetuksen soveltamisalaa koskevan 1 §:n 1 momentin mukaan alueen pilaantuneisuuden selvittämistä ja pilaantuneen alueen puhdistamista koskevan avustuksen myöntämisessä noudatetaan asetuksessa säädettyä.

Tukilain 12 §:n mukaan Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus voi päättää järjestää alueen pilaantuneisuuden selvittämisen ja puhdistamisen, jos 6 §:ssä valtionavustuksen myöntämiselle säädetyt edellytykset täyttyvät. Hakija, kiinteistön omistaja tai haltija taikka kunta osallistuu alueen pilaantuneisuuden selvittämisen ja puhdistamisen järjestämisen kustannuksiin Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen tekemän päätöksen mukaisesti. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaa kustannuksista kokonaan, jos se on yleisen ympäristöedun kannalta välttämätöntä tai, jos pilaantuneisuudesta aiheutuu tai uhkaa aiheutua erityisen vakavaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai yksilön asuinympäristölle. Ennen tukilain 12 §:n muutoksen voimaantuloa Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastasi alueen pilaantuneisuuden selvittämisen ja puhdistamisen järjestämisen kustannuksista kokonaan yksin, eikä järjestämistehtävän kustannusten jakaminen ollut mahdollista. Tukilakia edeltäneessä valtion jätehuoltotyöjärjestelmässä pilaantuneisuuden selvittämisen ja puhdistamisen kustannukset sen sijaan jaettiin valtion ja yhteistyöosapuolen kesken.

5 Pääasialliset vaikutukset

5.1 Taloudelliset vaikutukset

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kustannusvastuuseen alueen pilaantuneisuuden selvittämisen ja puhdistamisen järjestämisestä tulisi muutoksia. Tukilain ja valtioneuvoston asetuksen muutoksen jälkeen Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus maksaisi enintään 50 prosenttia alueen pilaantuneisuuden selvittämisen avustuskelpoisista kustannuksista ja enintään 40 prosenttia alueen puhdistamisen avustuskelpoisista kustannuksista silloin, kun kustannukset jaetaan. Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus vastaisi edelleen kustannuksista kokonaan, jos se olisi välttämätöntä yleisen ympäristöedun kannalta taikka jos pilaantuneisuudesta aiheutuisi tai uhkaisi aiheutua erityisen vakavaa vaaraa tai haittaa terveydelle tai yksilön asuinympäristölle. Suurimmassa osassa puhdistuskohteista kustannukset jaettaisiin. Muutoksella olisi vaikutusta erityisesti valtion määrärahan käyttöön ja sen vaikuttavuuteen. Samalla määrärahalta saataisiin parhaimmillaan selvitettyä tai puhdistettua kaksinkertainen määrä kohteita aiempaan verrattuna.

Valtion määrärahan käytön lisäksi taloudelliset vaikutukset kohdistuisivat lähinnä kuntiin. Kunnat ovat pääosin hakijoina sekä valtioneuvostuksissa että järjestämistehtävissä. Kuntien kustannukset eivät pääsääntöisesti kasvaisi. Uusi sääntely saattaisi kuitenkin vaikuttaa epäsuorasti niin, että yhä suurempi osa kunnista selvittäisi maa-alueiden pilaantuneisuutta tai puhdistaisi niitä, jolloin kuntien kustannukset luonnollisesti kasvaisivat aiempaan verrattuna. Kustannusvastuu on kuitenkin muun ympäristönsuojelulainsäädännön perusteella pääsääntöisesti kunnilla joko alueen hallinnan tai kunnan viimesijaisen vastuun perusteella, eivätkä lain tai valtioneuvoston asetuksen muutokset vaikuttaisi tilanteeseen.

Asetuksen muutoksen jälkeen kustannustenjakoa olisi samansuuntainen kuin ennen tukilain voimaantuloa voimassaolleen jätehuoltotyöjärjestelmän kustannustenjakoa, jossa valtion kustannusosuus oli tyypillisesti noin 40 prosenttia.

5.2 Ympäristövaikutukset

Asetuksella arvioidaan lähtökohtaisesti olevan pieniä myönteisiä vaikutuksia ympäristölle. Kustannusten jakaminen mahdollistaa valtion määrärahan käyttämisen useampaan kohteeseen, mikä voisi parantaa ympäristön tilaa. Pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annetun lain sekä valtioneuvoston asetuksen muutos yhdessä edistäisivät Valtakunnallisen pilaantuneiden maa-alueiden riskinhallintastrategian tavoitteiden toteutumista. Strategian keskeisin tavoite on merkittävien riskikohteiden tunnistaminen, tutkiminen ja tarvittaessa puhdistaminen järjestelmällisesti vuoteen 2040 mennessä.

6 Lausuntopalaute

Valtioneuvoston asetuksen muutoksesta ei saatu lausuntokierroksen aikana palautetta, vaan kaikki huomioon otettava palaute kohdistui tukilain muutokseen.

7 Säännöskohtaiset perustelut

1 § Sovellettavat säännökset

Jotta valtioneuvoston asetukseen voitaisiin sisällyttää järjestämistehtävää koskevaa sääntelyä, muutetaan sovellettavia säännöksiä koskevaa 1 §:n 1 momenttia. Sen lisäksi, mitä pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annetussa laissa (246/2019) ja valtionavustuslaissa (688/2001) säädetään, noudatettaisiin alueen pilaantuneisuuden selvittämistä ja pilaantuneen alueen puhdistamista koskevan avustuksen myöntämisessä sekä alueen pilaantuneisuuden selvittämisen ja pilaantuneen alueen puhdistamisen järjestämisessä, mitä asetuksessa säädetään.

4 a § Alueen pilaantuneisuuden selvittämisen ja alueen puhdistamisen järjestämisen kustannusten jakaminen

Valtioneuvoston asetukseen lisättäisiin uusi 4 a § alueen pilaantuneisuuden selvittämisen ja alueen puhdistamisen järjestämisen kustannusten jakamisesta. Säännös annettaisiin tukilain 12 §:n 4 momentin nojalla. Jos järjestämisen kustannukset jaettaisiin pilaantuneiden alueiden puhdistamisen tukemisesta annetun lain 12 §:n mukaisesti, Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen osuus olisi enintään 50 prosenttia alueen pilaantuneisuuden selvittämisen avustuskelpoisista kustannuksista ja enintään 40 prosenttia alueen puhdistamisen avustuskelpoisista kustannuksista.

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen kustannusosuus olisi lähtökohtaisesti pienempi kuin valtionavustuksessa. Tukilain hallituksen esityksen mukaan valtionavustus olisi edelleen tarkoitettu ensisijaisesti haettavaksi tukimuodoksi.

8 Voimaantulo

Asetus on tarkoitettu tulemaan voimaan 8.5.2024.